

סוכה לב: (משנה) עד לג: (משנה)

ביאורים

יש/אין דחוי אצל מצוות: דבר שנפסל מלהיות ראוי למצוה מחמת סיבה מסויימת, ולאחר מכן סרה הסיבה שמחמתה נפסל הדבר, ישנו ספק האם כיון שנדחה שעה אחת מלהיות ראוי למצוה שוב נדחה לעולם אף לאחר שסר ממנו הפסול, או שאינו נדחה אלא בשעת פסולו.

יש 2 מקרים בהם ספק זה קיים:

"דחוי מעיקרא" - כאשר הדבר היה דחוי מעיקרו מהמצוה ולאחר מכן נהיה ראוי.

"נראה ונדחה" - כאשר הדבר היה ראוי בתחילתו לקיום המצוה, אך לאחר זמן נדחה מהמצוה. במקרה שיחזור שוב להיות ראוי, הרי שקיימת התלבטות האם "חוזר ונראה" או לא. מקרה זה בעייתי יותר מהמקרה הקודם, בגלל שהיה ראוי בתחילתו ונדחה.

משנה

דיני הדס:

גזול, יבש: פסול.

מאשירה, ומעיר הנדחת: פסול.

נקטם ראשו, נפרצו עליו: פסול.

ענביו מרובות מעליו:

פסול.

אם מיעטן - כשר.

אסור למעט ביום טוב.

יבשו רוב עליו וושארו 3 עלים לחין בראש כל הדס - כשר.

- מדובר דוקא בענבים שחורים או אדומים, אבל ענבים ירוקים - כשר.
- (בירוקים מראהו שווה להדס, ואינו נראה כמנומר)
- למסקנה: אין הבדל אם הענבים נמצאים במקום אחד או בכמה מקומות.

ראב"ש: ליקט לשם אכילה (ולא כדי לתקן את ההדס) - מותר, ובתנאי שיש לו הדס אחר (שאז זה לא פסיק רישיה).

מהו 'עבות'?

ר"י: 3 עלים היוצאים מעוקץ אחד.

ר"כ: 2 גז' עלים היוצאים מעוקץ אחד ועלה שלישי יוצא למטה מהם. (אבל אמימר קרא להדס כזה "הדס שוטה", ופסלו. ר"ח)

הדס שבכל עוקץ שלו יוצאים 7 עלים: אפילו אם נשרו 4 מעליו, כשר.

אפילו שלהדס כזה יש שם לוי ('הדס מצרי') - כשר (כל שהוא "עץ עבות")

מניין ש"צנף צנף צבות" הוא הדס

'צנף צנף' -

ענפיו (עליו) מכסים את עצו. (ולכן לא 'דולבא')

'צבות' -

עליו קלועים כשרשרת. (ולכן לא 'זית')

'דרכיה דרכי נועם', 'האמת והשלום אהבו' - שאינו קוצני/רעיל. (ולכן לא 'הרדוף')

ברייתא

מאפייניו של ההדס

ת"ק: קלוע כמין קליעה ודומה לשלשלת.

ראב"י: עץ שטעם עצו ופריו שוה.

ברייתא

הותר האגד ביו"ט:

רשאי לכרוך סביבו חוט (אך לא לקשור!)

תנא זה סבר כר' יהודה שאסור לענוב ביו"ט (דין עניבה כקשירה). מאידך, הוא חלק על ר' יהודה בנוגע לחובה לאגוד וסבר שאין חובה לאגוד.

האם יש חובה לאגוד את הלולב, ההדס והערבה?

תכמים:

לא. [ולכתחילה מצוה לאגודו משום 'זה אלי ואנוהו']

ר' יהודה:

כן. [נלמד בג"ש מאגודת אזוב]

ברייתא:
 נקטם ראשו ועלתה בו תמרה - כשר.
שאלת ר' ירמיה:
 נקטם ראשו מערב יו"ט, ועלתה בו תמרה ביו"ט - מה הדין?
 האם יש או אין דיחוי אצל מצוות?

ההוכחות לשאלה האם יש דיחוי במצוות

הוכחה א' (שנדחתה)

רב פפא הוכיח במקום אחר שאין דיחוי אצל מצוות.
 [מכך שכשרוח כיסתה את הדם ולאחר מכן הדם התגלה - חייב לכסותו].

דחייה:
 ייתכן שרב פפא פסק כך לחומרא כיוון שהסתפק אם יש דיחוי או אין.

הוכחה ב' (שנדחתה)

הברייתא קובעת

ליקט ביו"ט את ענבי ההדס (שהיו מרובים מעליו):
 ר' אלעזר ברבי צדוק: פסול.
 חכמים: כשר.

תנאים אלו נחלקו האם יש או אין דיחוי אצל מצוות - מכאן שדין דיחוי הוא מח' תנאים.

דחייה:
 ניתן לבאר את מחלוקת התנאים באפשרויות אחרות.
 ולפי אפשרויות אלו התנאים מסכימים שאין דיחוי אצל מצוות.

לפי ההבנה הראשונית של הגמרא:
 לכולם ברור שאין בלולב דין של 'תעשה ולא מן העשוי'
 (או כי לא צריך לאוגדו, או כי לא לומדים דין זה מסוכה).

כיצד ניתן להבין אחרת את מח' התנאים:
אפשרות 1:
 נחלקו האם יש בלולב את פסול 'תעשה ולא מן העשוי' (כפי שיש בסוכה)
אפשרות 2:
 נחלקו האם לולב צריך אגד. [כמחלוקת ר' יהודה וחכמים]

הוכחה ג' (שנדחתה)

המשנה קובעת שמועיל למעט את ענבי ההדס - מכאן שאין דיחוי אצל מצוות (הגמרא הניחה שמדובר שממעט לאחר שאגד את המינין)!

דחייה:
 ההדס לא היה נחשב כדחוי לפני כניסת החג, [האגידה היא פעולה חסרת משמעות, ואינה מחילה עליו שם מצוה]

הוכחה ד' (הוכחה חלקית בלבד)

מהמשנה משמע שאם מיעט בחג את ענבי ההדס - מועיל. מכאן שאין דיחוי אצל מצוות.

הסתייגות:
 ההוכחה היא רק לגבי "דחוי מעיקרא"
 לא ניתן ללמוד מכאן לגבי "נראה ונדחה חוזר ונראה" (כגון במקרה שהענבים השחירו ביו"ט).